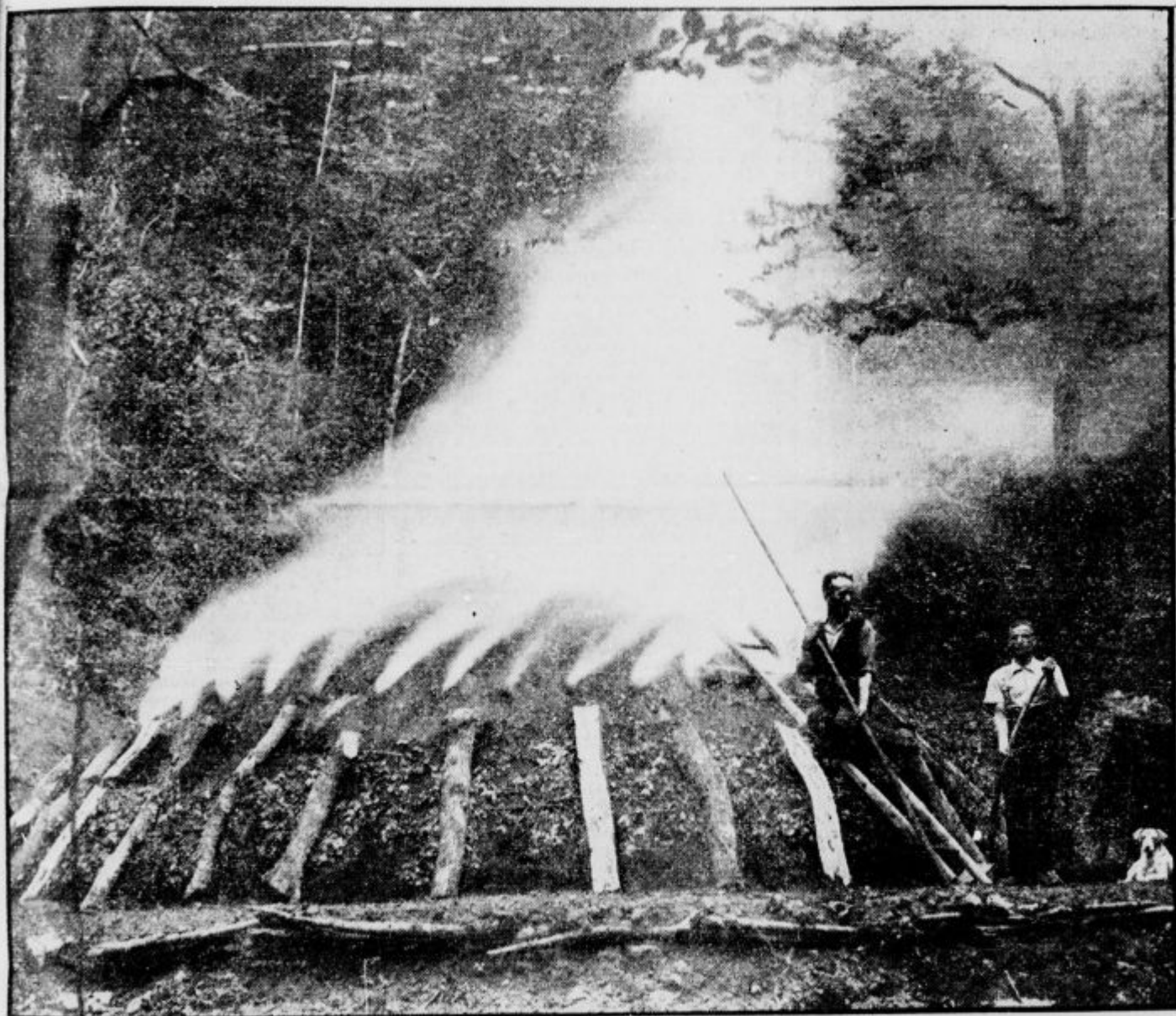

Domoljub

V Ljubljani 22. julija 1942-XX

55 - Štev. 30

Dolenjska ogljarja

sta zažgala kopo. Treba je bilo velikega truda, napora in veščine, da sta sestavila in zgradila kopo. Treba je bila pripraviti les, ga primerno razsekati, zložiti, kopo zasuti, pravilno zažgati. Zdaj pa bo treba noč in dan bdeti ter paziti, da se ne zgodi nesreča. Trd je ogljarski kruhek, pa vendarle ogljarjenje preredi pridnega. Kdor seveda ni skromen, priden in pazljiv, ta naj rajši nikari ne gre ogljarit.

ZGODBICE

Audienca pri turškem sultanu

Dama visokega angleškega plemstva je leta 1841, obiskala Carigrad. Takrat je vladal Turčijo sultan, ki se je imenoval Abdul Mešid. Visoka gospa si je vtepla v glavo, da hoče biti sprejeta v audienco pri sultanu. Moledovala je angleškega poslanika lorda Ponsoubya, naj o predstavi turškemu vladarju. Ta pa je bil v hudi zadregi, ker je takrat bilo nekaj peza-slišane, da bi kaka ženska prosila pri sultanu za audienco. To je poslanik angleški plemkinji tudi povedal. Ta pa je bila trmasta in je poslaniku močno zamerila, ker se je je tako otresal. V obraz mu je povedala: če on neče ali ne more storiti take usluge, bo pa koga drugega dobila.

In res se je sitna ženska obrnila na tedanje turškega zunanjega ministra Rešida Mustafa pašo. Ta ugledni angleški plemkinji kajpada niene sitne prošnje ni mogel odbiti, pač pa je znal zvito izmotati se iz neprijetnega položaja. Obljubil ji je, da bo vse storil, kar bo v njegovi moči. Nato pa je sultanu poročal, da je iz Anglije prišel v Carigrad nekdo, ki je prinesel s seboj čudovito lepo zbirko najplemenitejših draguljev. Turški sultan, ki je bil ves vnet za dragulje, je hrč dejal, da bi tiste dragulje rad videl. Ministru je velel, naj mu tisti nekdo pošlje dragulje na ogled. Nato je minister opomnil sultana, da se tisti nekdo strašno boji za svoje dragulje, ki jih noče nikomur izročiti.

»Naj pa tisti draguljar k meni pride.« ukazal je sultan.

Kar se je nato zgodilo, se je zvedelo šele čez mnogo let, ko je v Carigrad prišla novica, da je tista visoka gospa na Angleškem umrla. Šele takrat je Rešid Mustafa paša, ki je medtem postal turški veliki vezir, predsednik turške vlade, to zgodbo povedal nekemu častniku, ki jo je nato priobčil. Rešid Mustafa paša je takole pripovedoval:

»Ko je sultan dejal, naj tisti draguljar pride k njemu, sem oklevajoč odgovoril: »Vaše Veličanstvo, naj mi oprostite pomanjkanje takta, vendar moram povedati, da je tisti draguljar ženska, katera ima svoje dragulje, kadar koli jih kaže, vedno na sebi in na obleki.«

Sultan je zmajal z glavo ter dejal: »Morate pač še žensko priversti k meni, naj je lema dragulje na obleki. Vi pa pridite, da hosta to-mačili.«

Nato sem angleški plemkinji sporočil, da ji je sultan dovolil audienco, da pa pričakuje od nje, da si bo nadela čim največ svojih draguljev, ki jih je slišal tako hvaliti. Plemkinja se je posemehnila zaradi te sultanove želje, vendar je obljubila, da si jih bo nadela. In res! Ko je prišla, je bila vsa v diamantih, ne le po obleki, marveč tudi po lasih in rokah.

»Resnično, ta ženska ima prekrasno zbirko draguljev.« je spregovoril sultan, ko se mu je ženska spoštljivo poklonila.

Jaz sem se delal, kakor da bi sultanove besede prevajal na angleško ter dejal: »Veličanstvo Vam izreka svojo dobrodoščino.«

Plemkinja se je zahvalila, nakar sem njeno zahvalo tako le prevedel sultanu: »Ženska pravi, da ima še več takih draguljev naprodaj, da pa si jih ni mogla vseh nadeti.«

Sultan: »Vprašajte jo, koliko hoče za diamantno ovratnico.«

Jaz: »Veličanstvo sprašuje, ali ste prvič v Carigradu.«

Plemkinja: »Da, prvikrat, pa sem na vso moč navdušena.«

Jaz sultanu: »Ženska zahteva za njo en milijon piastrov.«

Sultan: »To je preveč.«

Jaz plemkinji: »Veličanstvo vpraša, ali ste si že ogledali naše mošče. Če si jih še niste, Vam ponuja državne vodnike.«

Plemkinja se hvaležno pokloni.

Sultan: »Koliko pa hoče za briljantni nakit?«

Jaz plemkinji: »Veličanstvo vpraša, ali bi Vam mihlen sprehod po grajskem vrtu bil všeč.«

Plemkinja se je zahvalila, jaz pa sem niene

RAZGLED PO SVETU

Vojna poročila

V Afriki bitka pri El Alameinu še vedno traja. Vrste se močni napadi in protinapadi, pri čemer so osne sile doslej zajele 1200 sovražnikov. Vendar pa ta bitka doslej še ni prišla do odločitve.

V Rusiji so nemške čete konec onega tedna predrle ruske čete ob reki Don, ki so jo prekorale ter v siloviti bitki, ki je bila zelo krvava, zavzeli mesto Voronež, zdaj pa tudi mesto Vorosilovgrad. V tej bitki je na sovražni strani padlo 88.000 mož, razbitih je bilo 1000 tankov, 1688 topov in 540 letal. — Pri Rževu so Nemci obkolili več ruskih divizij ter zajeli 30.000 mož. Pri Orlu je bilo uničenih 441 tankov. — Italijanske čete so tudi z vsem svojim priznanim junaštvom posegle v te boje ter v kratkih dneh predrle 50 km globoko.

Nemške podmornice so te dni v treh morjih vsega skupaj potopile 17 sovražnih ladij s 115 tisoč tonami, ki so vozile za sovražnika vojno blago.

Japonski ribolov — velik delež pri prehrani

Japonski ribolov in industrija rib sta se v zadnjih letih močno razvila in donasata velik delež pri prehrani prebivalstva zlasti v sedanjem času, ko se Japonska trudi, da bi dosegla čim večje uspehe doma. Na Japonskem porabijo po najnovjših cenitvah letno okrog pet milijonov ton najrazličnejših hranil, izdelanih iz rib. Kaj to pomeni, pove primeru s celotnim svetovnim konzumom, ki znaša povprečno 12 do 15 milijonov ton na leto. V japonskih vodah, pri čemer niso vštete vode, ki pridejo v poštev tudi po sedanjih najnovjših uspehih, nalovijo letno nad 1 milijon ton rib. Ribolov na visokem morju vrže 800 tisoč ton na leto. Prav pomembna pa so tudi množine rib, ki jih vržejo ribolovi na rekah in v jezerih japonskega cesarstva. Japonska premore vsega skupaj okrog 365 tisoč ribskih ladij in bark, od katerih jih ima 75.000 pogon na motor. Mnoge od teh so tudi opremljene z napravami za predelovanje ujetih rib že na krovu in med lovo. Številno delavcev, zaposlenih z ribolovom in v pridelovalni industriji dosega skoraj poldrugi milijon.

Silen vihar

Strašen vihar je te dni divjal v krajih severne in srednje Madžarske. Med viharjem je bil hud naliv, ki je bil nenavaden. Oboje je imelo tako silo, da je škoda na vseh straneh prav velika. Mnogo kmečkih hiš je razdejanih, mnogo drevja izruvanega, brzozavnih drogov razmetanih. Med viharjem je divjala tudi strela, ki je napravila hudo puščevino. Samo v kraju Ungvar je strela ubila 12 ljudi. Vihar pa je prevračal celo železniške vlake. Na progi pri postaji Marmaros-Sziget sta med viharjem, ker signalne naprave niso delovale, trčila tovorni in brzvi vlak.

Krompir ne bo več zmrazil

Nemško prometno ministrstvo je izdalo odlok, na podlagi katerega je treba do prihodnje zime določeno število tovornih vagonov opremiti s parno kurjavo, razen tega pa morajo

besede sultanu takole prevedel: »Štiri sto tisoč piastrov zahteva zanj.«

Sultan: »Odvedite to žensko! Takih norih cen ne plačam.«

Jaz sem plemkinji njegove besede takole prevedel: »Veličanstvo je zelo srečno, da se je z Vami seznanilo.«

Polna ponosa, da je bila sprejeta pri sultanu, se je z dvignili obloženja angleška plemkinja z globokim dravnim poklonom poslovila ter bila vsa srečna, da je bila prva ženska, ki jo je kdaj sprejel kak turški sultan.

dobiti posebne zapirake. Te vagonc bodo uporabljali za prevoz krompirja in drugih živil, občutljivih za mraz. Pišejo, da se ne bo več zgodilo, da bi v zimi zaradi mraza propadala razna živila.

Italijanske podmornice v Črnem morju

Zanimiv popis o prevozu italijanskih protipodmorniških čolnov na Črno morje prinašajo Münchenersche Nachrichten. Ker teh čolnov ni bilo mogoče voziti po železnici ali po morju, so jih prepeljali na posebnih, nalašč za to izdelanih motornih vozilih čez alpeška sedla, koder je ležal le sneg. V marsikaterem kraju je bilo treba podneti kako hišo ali zid, da so čolni mogli naprej. Navzla temu so vozila v štirih dneh premagala razdaljo 700 km. Nato so jih spustili v Donavo ter jih z vlačilci spravili do Črnega morja.

KRATKE z vsega sveta

Vse premogovnike v Angliji so s 30. junijem t. l. podržavili, 4000 lastnikov bo prejelo od države nad 60 milijonov funtov odškodnine.

Italijansko razstavo Leonarda da Vincija so 12. julija slovesno odprli v japonskem Tokiu.

Prvi prevozi ukrajinskih jaje (15 milijonov) so dospeli te dni v Nemčijo.

Na dosmrtno ječo so obsodili v Parizu šest ljudi, ki so v Lilleu ukradli 6000 krušnih kart.

Ostavko je podal letalski maršal Charles Wiget, ki se je vrnil te dni iz Avstralije v Angleško.

Hrvatski maršal Kvaternik je obiskal petletni teden v Bratislavi slovaškega ministra a narodno brambo generala Čatloša.

Šest posebnih vojaških bataljonov za bel ženske, dva pa za zamorke, nameravajo ustanoviti v Združenih državah.

3 do 4 milijone frankov škode je napravila nevihta s točo v francoski pokrajini Nord.

Zažigalne bombe so eksplodirale v petih kinematografih v Johannesburgu v angleški Južni Afriki.

24 hiš je uničil požar v starem mestnem delu turškega Carigrada in je zato nad 200 ljudi brez strehe.

360 severnoameriških parnikov je bilo od 7. decembra do 12. julija potopljenih v zahodnem Atlantskem morju.

Za novega predsednika turške vlade je bil imenovan zunanji minister Saradzoglu.

100 vagonov kristalnega sladkorja bo dobila Srbija od Madžarske.

745 milijona frankov dohodkov in prav toliko izdatkov predvideva za leto 1942-43 albanski proračun.

Eno najboljših letal na svetu je zdaj novi nemški lovec Focke-Wulf 190, ki ga z uspehom uporabljajo tudi za bombardiranje, trdi angleški strokovnjak.

Tri velika taborišča za vojaške begunce iz Rusije je ustanovila turška vlada.

Velik meteor (podnebnik) je padel te dni na zemljo v bližini premogovnika Dytenfeld pri afriškem Tunisu.

Za 100 kg kosti dobi na Slovaškem vsak 4 kg pralnega mila.

Švedski parnik »Vener Crens« je ameriška vlada zasegla ter ga dala oborožiti. Zdej je ta parnik dodelen mehiškemu stražnemu brodogradu, Švedu so zaradi tega ogorčeni nad Ameriko.

Judom so vzeli svo zemljo na Madžarskem. To postavo, ki določa razlastitev judovskih zemljišč, je madžarski parlament sprejel z veliko večino.

20.000 Judov so polovili 16. t. m. v Parizu. Dognali so, da so ti ljudje tiakaj pribezali od drugod. Zdej jih bodo zaenkrat poslali v taborišča, nakar jih pošljejo na Poljsko.

Kaj je NOVEGA

Letošnji zlatomašniki

V nedeljo 19. julija, na praznik sv. Vincencija Pavelskega je v cerkvi Sreča Jezusovega v Ljubljani opravil svojo zlato mašo misijonar g. Mihael Klančnik. Rodil se je 21. avgusta 1864 v Zrečah pri Konjicah, v mašnika je bil posvečen 1892 v Gradcu, nakar je goreče misijonaril po vseh slovenskih škofijah. Opravil je vsega skupaj nad 400 misijonov do leta 1935, ko je prišel v Celje, kjer je ostal do velike noči leta 1941, ko je spet prišel v Ljubljano kot 78 letni starček, ki pa je še vedno čil in zdrav.

Zlato mašo je obhajal vzgledni duhovnik ljubljanske škofije, konzist. svetnik in profesor v pokoiu g. dr. Alfonz Levčič, ki se je rodil 28. julija 1869 v Planini pri Rakeku ter bil v mašnika posvečen leta 1892, za doktorja bogoslovja in je bil promoviran leta 1905 v Gradcu. Od leta 1904 do 1926 je bil v Ljubljani katehet na I. drž. gimnaziji. Kot upokojenec pa še vedno vneta in z vso silo svojega blaznega sreča deluje na polju krščanske ljubosti, vodi karitativno zvezo, Vincencijevo družbo, pomaga pri Elizabetinih konferencah, ureja list »Nova zapoved« itd. Napisal je v naše časopise tudi več izobraževalnih in verskih ter vzgojnih člankov.

V Križankah v Ljubljani, kjer zdaj prebiva, bo dne 23. julija bral svojo zlato mašo upokojeni župnik in duhovni svetnik g. Janez Meršol, ki se je rodil 1868 v Radovljici ter je nazadnje od leta 1908 do 1939 kot župnik deloval v Retečah pri škofiji Ljubi. Ko je odšel v pokoi, je prevzel duhovno vodstvo šolskih sester v Naklem pri Kranju, kjer je ostal do leta 1941. Od takrat prebiva v Ljubljani. Leta 1926 je bil imenovan za duhovnega svetnika.

V Polhovem gradu, kjer se je leta 1866 rodil, prebiva zdaj zlatomašnik g. Matej Rihar, kamniški dekan in mestni župnik ter častni kanonik. Kot kaplan je služboval pri D. M. v Polju in v St. Vidu pri Stični ter je leta 1906 postal župnik in dekan v Smartnem pri Litiji za dekanom Ivanom Lavrenčičem. Medtem ko je ravnal Ivan Lavrenčič v Smartnem sezidal novo cerkev, jo je njegov naslednik notranje spopolnil, tako da smartnska cerkev danes ni le med največjimi, marveč tudi med najlepšimi cerkvami na Slovenskem. Toda tudi notranje je farane docela prenovil. Ko je v Kamniku umrl njegov nekdanji šmarčinski prednik dekan Ivan Lavrenčič, je bil na njegovo mesto imenovan sedanjí zlatomašnik, ki je Lavrenčičevo delo nadaljeval od leta 1930 do leta 1941, ko je odšel iz Kamnika ter zdaj živi v rojstnem kraju, kjer bo imel zlato mašo 9. avgusta.

Stolni kanonik g. Alojzij Stroj se je rodil leta 1868 v Lipnici pri Kropi. Že kot mlad duhovnik je sodeloval pri tedanjem mladinskem zborniku »Pomladni glas«, ki so ga vsako leto izdajali ljubljanski bogoslovci. Od leta 1894 do 1905 je bil katehet na uršulinski šoli, nato pa je do leta 1919 bil spiritual v ljubljanskem duhovskem semenišču. Tega leta je postal kanonik in arhidijakon. G. zlatomašnik je zlasti delaven pri vzgoji mladine. Kot tak je deloval pri mladinskih listih, pisal knjige in spise za mladino, urejal »Duhovnega pastirja« ter že dolga leta vodi društvo Rokodelskih pomočnikov. Že 23 let vodi Bratovščino sv. Rešitve Telesa, ki skrbi za mašne obleke ubožnim cerkvam. Mnogo je deloval tudi pri raznih molitvenikih. Njegove zasluge na cerkvenem in vzgojnem polju v teh 50 letih so velike. Zlato mašniški jubilej bo obhajal 26. julija v ljubljanski stolnici.

Upokojeni katehet in kazniški kurat g. Viktor Sege se je rodil 1869 v Kranju ter je od leta 1903 deloval kot dušni pastir v prisilni delavnici v Ljubljani in od leta 1905 kot prvi katehet na gluhoemnici, kar vse je opravil do leta 1934. Zlato mašo bo imel 26. julija pri franciskanih v Ljubljani.

Vsem g. zlatomašnikom čestitamo k temu preplemu duhovniškemu slavju ter jim želimo, da bi jih ljubi Bog še mnogo let ohranil.

d Stiri nove svete daritve. V ljubljanskih cerkvah so opravili prvo daritev štirje novomašniki. Na Viču je daroval novo sveto mašo g. Ludvik Sivic v nedeljo, dne 12. julija. Novomašniku in vernikom je pridigal g. H. Kokolj. Pri karmeličankah na Selu je zapel prvo »glorijo« g. Tavčar Martin iz Trebije pri Stari Oselici. Slavnostni govor je imel kaplan g. Kunstelj z Vrhnike. V cerkvi sv. Cirila in Metoda je zadonela pesem »Novomašnik bod' pozdravljen« v počaščenje novomašnika g. Ivana Markiča, rodom iz Strahinj v župniji Naklo pri Kranju. V ljubljanski stolnici je imel novo sv. mašo g. Maks Ocepelj iz Komende. Pridigal mu je župnik in duhovni svetnik g. Zabukovec. — Vsem gospodom novomašnikom želimo v teški službi obilo božjega blagoslova!

d Srebrno sv. mašo sta obhajala te dni naša primorska rojaka, dekan Ivan Semič in župnik Srečko Gregorec. Bog ohrani oba zgledna duhovnika še mnogo let!

d V ljubljanskem uršulinskem samostanu bodo o počitnicah poučevali vse jezike v tečajih ali posamezno. Istotako tudi stenografijo. Učenke domače in drugih šol, ki nameravajo vstopiti v uršulinsko gimnazijo, bodo imela meseca septembra pripravljani tečaj za sprejemne izpite. Ponek se začne ob 14. uri.

d Določila za prihodnje šolsko leto. Duce je sprejel ministra za narodno vzgojo, ki mu je poročal o delu fašistične šole v XX. letu. Duce je zadovoljstvo vzel na znanje poročilo o duhu, ki prevaja fašistično šolo. Določil je, naj se ustanove novi razredi po osnovnih šolah in po drugih zavodih, zlasti po višjih tehničnih šolah, kamor prihaja vedno več učencev. Zaradi morebitnih težav pri preskrbi z gorivom prihodnje zimo, je Duce na ministrov predlog odobril nov koledar za osnovne, srednje in višje, ženske in umetniške šole. Šolsko leto se bo začelo s 1. oktobrom in bo razdeljeno na dve polovici. Prva bo trajala od 1. oktobra do dne 15. decembra, druga od 16. februarja do 30. junija. Od 16. decembra do 15. februarja bodo počitnice. Letne skušnje bodo od 1. do 25. julija, vpisi za prihodnje leto pa septembra.

d Vesela novica. V »Slov. domu« čitamo: Z vseh delov države prihajajo ugodna poročila, iz katerih je razvidno, da bo letina dobra. V kratkem bodo objavili podatke o letini za vso državo, nakar bodo najbrže določili nove obroke za moko in kruh, ki so jih 15. marca znižali.

d Gotove smrti v Krki je rešil novomeški poštni uradnik Lado Malis te dni dva kopalca.

d Stare oblačilne nakaznice bodo zapadle dne 30. oktobra, nakar bodo pristojna oblastva izdala nove, ki bodo samo dveh tipov: za odrasle in za otroke izpod petih let.

d Požar na Barju. Posestnika Jožeta Viranta, po domače Piškurjevega Jožeta, na Barju je zadela nesreča. Otroci so po neprevidnosti zanetili ogenj v gospodarskem poslopuju, kjer so se igrali. Vnel se je senik, skedenj in ogenj se je hitro razširil na veliko gospodarsko poslopje, ki je gorelo v velikih plamenih, tako da je žarelo večerno nebo daleč na okoli. Na pomoč so prihiteli najprej barjanski gasilci, ki so preprečili, da ni ogenj zajel še sosednih poslopij in le njihovo poštvalnost velja za sluzga, da so rešili že goreči hlev. Škoda je precejšnja, ker je zgorelo in goslošnje seno, pa tudi nekaj pritiklin in gospodarsko poslopje. Posrečilo se jim je rešiti tudi živino.

d 200 kg težka morsk volkova so ujeli te dni sielski ribiči iz Loana.

d Mačka je rešila življenje petim ljudem. Hčerka Antona Massolaria iz Novare so te dni nabirale v gozdu gobe in jih prinesle domov. Lepa vonjava je premetila mačko, da se je v trenutku, ko ni bilo nikogar v kuhinji, zakadila proti ponvi na štedilniku. Gobe so se raztresle po tleh in mačka se jih je temeljito našla in nato pobegnila iz kuhinje. Gospodinja je čez nekaj ur našla mačko v nekem kotu hleva mrtvo. Požrešni maček je torej rešil življenje petlčinskih družini. Gobe so bile strupene.

d Žene ali drugi sorodniki bivših jugoslovanskih častnikov, pristojnih v Ljubljansko pokrajino, ki so bili v nemškem vojnem ujetništvu in so sedaj v italijanskih ujetniških taboriščih, se pozivajo, da čimprej predložijo avtonomni sekciji italijanskega Rdečega križa v Ljubljani, Gosposvetska 2-II., potrdilo (Bescheinigung), ki so ga dobili od nemških oblasti glede prejemkov, ki jih še imajo prejeti od nemške države.

d Nesreče. Pri padcu si je nalomil nogo 60 letni posestnik Matevž Menart iz Hotedrice.

NOVI GROBOVI

V Paračinu je umrla Marta Knafelc, žena inž. Knafelca. — V Lermontu v Ameriki je odšel k Gospodu po večno plačilo frančiškanski zlatomašnik p. Benigen Snoj iz Zagorja ob Savi. Je pisal mnogo v našem časopisu. Bil je stric naših dveh duhovnih bratov Snojev. — V Framu pri Mariboru je odšel v večnost carinski odpravnik Anton Lupša. — V Osijeku je umrl naš rojak profesor Josip Kamnikar. — V Senčurju pri Kranju so dali v grob ženo kovaškega mojstra, 65 letno Ivano Blažun. — V Dobrni pri Celju je umrl petdesetletni pisarniški predstojnik Friderik Sajorič. Truplo so prepeljali v Maribor in tam pokopali. — V Mariboru je umrla 80 letna železničarjeva vdova Ernesta Barič, v Celju pa 75letna vdova davčnega upravitelja Zofija Pihl, v Braslovčah so pokopali občinsko uradnico Ljudmila Nozak, staro 21 let. Dalje so umrli: 17letna Vera Leskovec s Podvrha pri Braslovčah, 78letna Karla Pretnar iz Braslovč, 55letna Helena Ramšak iz Letuša pri Braslovčah in 61letna Marija Suštar iz Dornave. — V Ljubljani so odšli v večnost: znani župnik g. Franc Ks. Zorko, 30letni akademik jurist Kocič Aleš, inž. Marjan Kunc, Anica Bavčar rojena Oblak, Ana Lekše z Rake pri Krškem, Luka Bernik, strokovnik državne železnice v pokoiu, Anton Kalin, policijski stražnik v pok., 94letna Marija Maurin, roj. Valenčič. — V Polhovem Gradcu je izdihnil svojo dušo g. Jakob Trobec bivši davčni upravitelj v Krškem.

— Pri padcu z voza si je zlomil levoico 28 letni Ladislav Stražiškar, delavec z Rakeka. — Občutno se je z loncem vrelega mleka poparil po desnici in prsni mali Vinko Skof iz Horjula. — Pri padcu si je zlomila levoico delavčeva hči Marija Urbanc iz Ljubljane. — Desnico si je zlomila pri delu 18 letna Franja Zganjar z Blok. — S češnje je padel v Gabrijelah pri Trzinu 20 letni Ciril Zabukovec in oblezel na tleh z zlomljeno roko in nogo.

d Društvo uslužbencev državnih industrijskih podjetij je bilo ustanovljeno z naredbo Visokega komisarja dne 15. julija. Za predsednika je bil imenovan g. Bernard Lojz, za njegovega pomočnika pa fašist Matteusčič cav. Mihael.

d Ker so sleparili z oljem, so bili v Ljubljani trije ljubljancani obsojeni na hude kazni do 1 leta ječe. Prodajali so namreč za drag denar ljudem olje. Olje pa je bilo le na vrhu, spodaj pa voda.

d Po pol kilograma Francove cikorie bodo dobili vsi nad 14 let stari potrošniki na odrezek E juljske živilske nakaznice pri onih trgovcih, kjer dobivajo racionirano blago. Kilogram cikorie velja 30.20 lire. Trgovci bodo oddajali strankam blago zaradi ugotovitve starosti samo po predložitvi pravilno izpolnjene živilske nakaznice.

d Kako uspeva bob na barjanski zemlji. O bobu je bilo zadnje čase več pisanega v raznih strokovnih in nestrokovnih listih. Zanimivo bi bilo vedeti, kako uspeva bob na barjanski zemlji, kakaj o drugi zemlji v ljubljanski pokrajini vemo, da uspeva povsed prav dobro. Naš Barjani so zadnja leta poleg drugih kultur poskušali tudi z bobom, vendar so dognali, da bob ni za vsako zemljo. Na trdini na Barju uspeva bob kar se da izvrstno, popolnoma pa odpove na novini. Trdina, to je namreč tista zemlja, ki že dolgo ni bila pod vodo, torej ki ni nastala zaradi izsuševanja, temveč je bila že od prej, novina pa je pač, kar ime že samo pove, nova zemlja, nastala zaradi regulacije ljubljanske in njenih pritokov. Bob je drugače zelo hvaljezna in koristna rastlina, saj obrodi tudi dvajsetkratno, samo zadnja leta so jo naši področelani precej zanemarjali. Največ sade bob še vedno v Loškem potoku in v bližnjih krajih.

d Uradni razglasi. Časopisje je priobčilo v zadnjem času uradne objave s sledečimi naslovi: Imenovanje sekvestra in likvidatorja starokatoliške cerkve v Ljubljani. Sprememba prodajnih cen soli v nadrobni razpodi. Pravila Društva železničarjev ljubljanske pokrajine. Gene za tipiziranje obutev. Ustanovitev kraljeve gimnazije v Ljubljani. Sprememba tarife za pobiranje živigone in ostalih pristožbin za mere.

d Še nekaj nesreč. V Dobrunjah pri Ljubljani je padel 27 letni delavec France Pezdin in si zlomil roko. — S češnje je padel na Rakeku 14 letni delavec sin Ivan Hribar in si zlomil levo roko. — Delavec Anton Debevec iz Borovnice, star 59 let, je imel opravka na lestvi. Nenadoma mu je spodrsnilo in padel je

tako nesrečno, da si je zlomil roko. — 44 letni posestnik Ivan Kermayner se je na Planini pri Rakeku peljal na težko naloženem vozu. Po nesreči je padel z voza in prišel pod kolesa. Odnesel je hude notranje poškodbe in so ga morali prepeljati v bolnišnico.

d Te dni je dopolnil 100 letnico rojstva vrtnar Buto Marchi iz Bolonje. Zanimivo je, da je bil slavilence sodelavec znamenitega izumitelja G. Marconija. Marchi je imel srečo, da je prisostvoval prvenju uspešnemu radiotelegrafskemu poizkusu v Villa Griffone.

d Pri očetu na bojišču. Italijanski vojak Oskar Lucangeli je prišel nedavno k očetu na Oskar bojišče in sodelujeta zdaj oba kot prostovoljca v bataljonu »Tevere«, o čemer so bili domači obveščeni.

Je raznih krajev

Mali Hatnih pri Novem mestu. V naši vasi je pomagala spravljati iečmen 33 letna posestniška hči Koba Franca. Ko je deval hlapec iečmen v late na kozoletu, se je nenadoma ena lata utrgala in padla dekletu tako nesrečno na glavo, da ima razen težjih zunanjih proškodb še razbito spodnjo čeljust.

Okrog sosedov

s Vse obsodbe zaradi političnih prestopkov, izrečene po bivših jugosl. sodiščih do 10. aprila 1941, so na Hrvaškem razveljavljene. Veljale bodo samo še sodbe, ki so jih ta sodišča izreкла zaradi komunizma in komunistične propagande.

s Strela je ubila v Lomu nad Trzicem posestnikovega sina Janeza Hribarja.

s Hrvatski polkovnik Brozovič se je posebno izkazal v borbi s partizani in ga je zato Poglavnik imenoval za generala.

s Vodstvo nemškega planinskega društva je dobavilo oskrbnikom planinskih koč nekaj živil, s katerimi bodo lahko postregli članom brez kart. Obed bo tehtal 50 kg in bo treba plačati zanj eno marko.

s Nov vagon daril je odrinil te dni iz Celovca na fronto ob Lednem morju. Tam se bore pripadniki polka planinskih lovec. Darila je zbralo prebivalstvo celovskega okrožja; kar 29 velikih zabojev jih je. V zabojih so tudi zapestne in žepne ure, ki jih je darovalo celovsko združenje urarjev.

s 100 milijonov kun bo veljala nova poštna plačila v Zagrebu.

s Učiteljskiki na obali Severnega morja. Na povabilo vrhovnega poveljstva nemške vojnne mornarice je odpotovala skupina učiteljev, profesorjev in dijakov mariborskega učiteljskega na obalo Severnega morja, kjer ostanejo do 16. avgusta. Izletniki so se skrbno pripravili za koncertne nastope na Danskem in Holandskem.

s 295.700 prebivalcev šteje sedaj Belgrad. To je pokazalo 24. junija izvedeno ljud. štetje.

s Bolnišnica na Golniku ima sedaj kirurški oddelek z nad 200 posteljami, oddelek za notranje bolezni s 140 posteljami in oddelek za tuberkulozne z 80 posteljami. V gradnji je še oddelek za nalezljive bolezni s 70 posteljami. V načrtu pa imajo postajo za otroške bolezni in očesni oddelek.

s Nov železniški most čez Savo bodo zgradili pri hrvatski Stari Gradski. Te dni so že pričeli s preddeli.

s Umestno naročilo. Mestno poglavarstvo v Osijeku je naročilo vsem lovskim čuvajem, naj pazijo tudi na polja in drevje in onemogočajo poljske tatvine.

s Alkohol za potrebe srbskih zdravnikov. Srbska zdravniška zbornica je obvestila svoje člane, da je pri merodajnih oblasteh uspeła, da bodo od sedaj dalje srbski zdravniki redno dobivali za svoje potrebe mesečno po 1 liter alkohola in gorilnega špirita.

s Hrvatska in Bolgarija. Hrvatski književniki so bili pred kratkim na prijateljskem obisku v Bolgariji. Bolgarski tisk jih je toplo pozdravil in jim želel srečno bivanje na bolgarski zemlji. Hrvatski književniki so ob tej priliki nastopili tudi v sofijskem radiju, kjer so govorili o bolgarski zemlji in svojih doživljajih na bratskih tleh.

s Nad 50 vajencev in mladih delavcev je nastopilo te dni v Zagrebu prvi plačilni dopust. Dopusniki bodo preživeli prosti čas v skupnem taborišču na Slemenu blizu Zagreba, kjer bodo živeli v posebne taboru. Po tem prvem počitniškem

NAŠI VELIKI MOŽJE

Anton Nedved

Čeprav je bil Anton Nedved po rodu Čeh, je vendar njegovo veliko delo v glasbi bilo najplodovitejše pri nas v Ljubljani. Zato ga slovenska glasbena zgodovina šteje med svoje velike može, in to po pravici, saj je bil naš veliki glasbeni učitelj — eden med prvimi na Slovenskem — in skladatelj popolnoma slovenskih pesmi, nabožnih, narodnih in umetnih.

Nedved se je rodil v Hořovicah na Češkem in se je že v svoji nežni mladosti izredno zanimal za petje, za igranje na gosli in na klavir. Ker je kazal tako izredno veselje do petja in glasbe sploh, so ga starši že v desetem letu poslali v zlato Prago, kjer se je iz leta v leto izpopolnjeval v glasbeni stroki in kaj kmalu začel tudi sam nastopati kot pevec po raznih cerkvah, koncertih in akademijah, in to ne samo kot pevec v zboru, marveč takoj spoočetka že kot pevec v lepih in težkih samospevih. Zlasti se je odlikoval pri prireditvah Sofijske akademije in Cecilijanskega društva v Pragi.

Ko je končal pevsko šolo in napravil glasbene skušnje, je bil takoj tudi sam postavljen za pevškega učitelja na isti Sofijski akademiji. Začel pa je poučevati tudi petje na tamkajšnji realki. Vsi ti veliki uspehi posebno v petju so Nedveda zvalili k operi v Pragi in pozneje h gledališču v Brnu. Ta ustanova pa je zašla prav takrat v denarne težkoče in je to tudi Nedvedu vzelo zaslužek. In glej: ravno tedaj je bilo razpisano ravnateljsko mesto pri ljubljanski Filharmonični družbi. Nedved je prošil za to mesto in ga tudi dobil.

Tako je znameniti pevec in glasbenik nastopil v Ljubljani v letu 1856. Odslej je skoraj polnih 30 let odlično sodeloval pri tej naši glasbeni družbi. Kot ravnatelj je tako rekoč vodil vse slovensko glasbeno življenje v drugi polovici prejšnjega stoletja. Saj je vodil vse javne prireditve, koncerte in akademije ljubljanske Filharmonije, sam je ustanovil pri tem društvu pevski moški in ženski zbor in z njima nastopal ter izvajal slovenske pesmi, pa tudi velika glasbena dela svetovne slave.

Že tri leta po prihodu v Ljubljano je postal pevski učitelj na državni glasbeni šoli in tudi poučeval petje na ljubljanski gimnaziji, v Alojzjevišču in v bogoslovju. Ko se je kmalu nato uvedlo v ljudske šole petje kot obvezen predmet, seveda ni bilo vsi novi pouk potrebnih knjiž. In zopet je bil Nedved, ki je takoj prišlo učiteljem petja na pomoč ter napisal

prvo slovensko pevsko šolo z naslovom Kratk nauk v glasbi l. 1863. Ko se je leta 1870, državna glasbena šola kot taka ukinita in se je v njeno nadomestilo ustanovilo posebno mesto pevškega učitelja na ljubljanskem učiteljsku, je tudi to mesto dobil Nedved in tamkaj ostal prav do svoje upokojitve. V pokoj je stopil šest let pred smrtjo, umrl pa je v Ljubljani leta 1896.

Nedved pa ni samo organizatorično deloval med Slovenci kot pevski učitelj in voditelj, marveč je izredno pomembno tudi njegovo skladateljsko delo. Kot skladatelj je bil silno plodovit, saj imamo dolgo vrsto njegovih izkvenih in posvetnih skladb: in tudi samospevo. Prva njegova skladba je bila maša, ki jo je zložil še v Pragi in jo tamkaj tudi predvajal. Za tem pa je sledila dolga vrsta Nedvedovih skladb, ki jih tudi na slovenskem podeželju poznajo skoraj vsi cerkveni in društveni pevski zbori in so že nešteto krat z njimi nastopili. Kdo ne pozna njegove prelepe maše: K tebi srca povzdignimo, njegove Ave Marija za sopran ali tenor in orgle? Pri naši Glasbeni Matici je izdal večino svojih skladb. Med njimi so številne skladbe Gregorčičevih pesmi, kakor n. pr.: Vojaci na poti, Nazaj v planinski raj, Veseli pastir, Dekletu in druge. Pa koliko Prešernovih, Jenkovič, Funtkovič in skomponiral številne so tudi njegove skladbe ob raznih priložnostih in slavnostih! Premnogo skladb mu je ostalo še v rokopisu. Nešteto skladb je tudi sam dirigiral, na premnogh slavnostih tudi sam nastopal kot izvrstni pevec.

Prav izredno pomembno pa je Nedvedovo delo na našem učiteljsku, kajti tamkaj ni važno samo njegovo delo, ki ga je opravljal v samih razredih kot dober pevski učitelj, marveč je še veliko pomembnejše njegovo mentorsko delo, njegovo zanimanje za učence, ki so bili posebno nadarjeni za glasbo in so že takrat kazali velike skladateljske sposobnosti. Take glasbene talente je Nedved takoj spoznal, se zanje zavzel in jim nudil posebnega poučevanja v glasbi. Tako je nastala cela šola, ki jo imenujemo Nedvedova šola na slovenskem učiteljsku v Ljubljani. In prav iz te znamenite šole so izšli premnogi naši poznogi skladatelji, kot n. pr. Josip Pavčić, France Marolt, Ferdo Juvanec, Janko Zirovnik, Anton Dekleva in še drugi. Za svoje velike zasluge je bil Nedved izvoljen za prvega častnega člana slovenske Glasbene Matice v Ljubljani.

taboru bodo sledile še ostale skupine vajencev in mladih delavcev. Vsi bodo imeli plačilni dopust, kot to določa zakonska odredba.

s Svatba najbogatejšega kmeta. V Belem potoku, v belgrajski okolici, je najbogatejši kmet Velimir Gavrilovič oženil svojega osemnajstletnega sina z najbogatejšo mlado vaščanko. Na svatbo je poleg sorodnikov, prijateljev in znancev povabil tudi vse ostale vaščane, ki so se poleg povabljenih Belgrajčanov gostili točno teden dni. Za svatbo so zaklali več volov, svinj, ovac, telet. Svoje mlado življenje je moralo darovati tudi precej pujskov, ki so jih spekli na ražnju. Gostom so poleg raznih juh in maščob postregli tako z govedino, kakor z raznimi vrstami pečenk in salat. Pili so pa vino in žganje.

s Pet novih konjskih mesnic so v zadnjem času odprli v Veliki Kikindi.

s Najmlajši župan v Srbiji, Valjevška Kamenica je dobila pred nedavnim novega župana. Rojen je bil leta 1918.

s Vojna sodišča so ustanovili na Hrvaškem. Poslovala bodo med mobilizacijo, v vojnih časih, ob revolucijah in nereditih.

s V Dobju pri Krškem je umrl znani slikar in pesnik Hans Gagner.

s Izdelovanje mesnih konzerv je prepovedala srbska vlada.

s Vse zaloge žita, raznih strošne in krompirja je proglasila hrvatska vlada za državni monopol, s 18.000 kmetij šteje sedaj Celjsko okrožje.

s Obvezno gnojenje polja. Oblazti v Veliki Kikindi so izdale naredbo, po kateri morajo vsi kmetje pognojiti svoja polja z umetnim gnojim, ki ga bosta dali na razpolago zadružni ustanovi »Agrariat« in »Agrarprodukte«. Za neizvršitev naredbe je določena visoka kazen.

s Več prometno važnih cest v Hercegovini bo v kratkem posodobila nemška dr. Todtova gradbena ustanova.

s S kolesa je padel, ko se je vračal iz Slovenskih gorc, kjer je kupoval vino, v Svečeno pri Mariboru znani gostilničar 32 letni Nikolaj Skelin. Počila mu je lobanja in je takoj izdihnil.

s Kazen za razburljive govorice. V nekem frankfurtskem obožovalnem podjetju v Nemčiji so zadnje čase širili različne vesti, naperjene proti nemškemu vojnemu vodstvu in proti zavezniškom. Dognali so, da novice širi 31 letni uslužbenec Henrik Mass, ki je poslušal tuje radijske postaje. Henrik Mass je bil obsodjen na smrt, njegovi tovarši — razbirjalci pa na zaporno kazen od 15 mesecev do 10 let.

s Trimesečno podporo je ponovno dovolila vsem svojim nameščencem in upokojencem mestna občina v srbskem Nišu.

(Dalje.)

»Nehajte! Matere ne boste tepili! Mene ubijte, če hočete, mamó pustite! Gregor je obstal kakor kamenit. Roka mu je omahnila.

Srepa oči je uprl v Tilko, pljunil pred njo in zasikal: »Pocestna si! Ponošno se je vzravnala in izbruhnila: »Oče, ki hčer prodaja, nima pravice psovati!

Mati je skočila k hčerki in doignila roke.

»Kdo te prodaja?«
 »Vita!«
 »Komu?«
 »Palirju ste me hoteli prodati — za denar!«
 »Laž! — sama si se prodala!«
 »Jaz ne! Nisem naprodaj, tudi za vašo vožnjo ne!«
 »In kaj je s palirjem?«
 »Konec!«
 Vrgel je bič v kot in molče odšel v izbo. Tilka je dvignila mater, ki je ihto sklepala roke. Objela jo je in poljubila.
 »Kako je s teboj, otrok mojč? je vprašala vsa v solzah.
 »Dobro, mama! Ostala sem vaša!«
 »Hvala Bogu in Materi božji!«
 Starica je prekrizala Tilko na čelo in ji obrišala krvavo lase, ki so ji drsele po licu.

List se je nagloma obrnil. Zivljenje je pisalo novo stran, umazano in podlo, da se je zagabilo vsem vašanom. Palir se je spet udomačil pri Ludviku. Oklenil se je Elze, ki mu je bila uslužna. Krčmar je pustil vse, samo da je prišel spet do zaslužka. Zmenila sta se z Ludvikom, da mu prepustita vso vožnjo. Skupaj sta šla v mesto in kupila velik tovorni avto. Palir je dobil soferja, ki je vozil pesek iz jam. Kmetje so se umaknili iz gostilne in kleli. Vsi furmani so izgubili vožnjo. Prodali so konje in zapeljali vozove v kolnice, kjer so stali kot zaprašeni spominj na one čase, kjer se vriskala cesta. Nekateri gospodarji so se spet približali zemlji. Ta preobrat je najbolj v živo zadel Gregorja. Sosedje so mu skoraj privoščili, da je bil odrinjen od vožnje. Zamisliva in potrt je taval iz kolnice v blev. Hodil je okrog njiv, pa se ni dotaknil nobenega dela. Najraje se je zgubil v gmajno in zavil h peskarjem. Na golih gričih je gledal na belo cesto, ki se je vila ob rebru. Nikdar ni zavil v gostilno in celo k maši ni več hodil, dasi ga je žena lepo prosila ter mu prigovarjala. Kadar je silal hupati Ludvikov avto, je povesil glavo in zaklel.

Tilka je morala prestatí največ bridkosti. Palirja ni bilo nikdar več k hiši. Dekleta so se nasmihala in škodoželjno zrla za njo. »Sedaj pa ima svilene nogavice in prozorno jopice! Naj obesi feveljčke za svoje skuštrane lase! Ne bo se več vlačila z motorjem! Zavist je mečala jeziko, da so sikali najbolj neverjetne vesti o Gregorjevi »gospodičini. Posebno so se v obrekovanju izkazale pevke. Tilka je čutila zasmehljive poglede. Umaknila se je ljudem in z materjo hodila na njive. Najraje se je mudila na

vrta. Pismo, ki ga ji je pokazal Petrov Janez, je dvakrat prečitala. Uvidela je, da je fantu storila veliko krivico. Posebno jo je razveselil pozdrav, ki ga je izročil Niko. Rada bi se mu zahvalila, toda Janez ji ni hotel dati naslova, tako mu je naročil Niko.

Ob vznožju peščenega hriba konec vasi sta se stiskali dve revni bajti. Neometani zidovi so nosili razdrapano streho z razbitimi konci. Okna so bila ubita in zamašena s cunjami. Stare trte so spletale potomlje nlatnik, pod katerim je stala lesena klop. Roji muh so se podili po gnojnišču, kjer so brskale kokoši in nekaj piščancev. Pred bajtama pa je tekla krasna, široka cesta ob prašnem grmu, ki je skrival revščino bornih hiš.

V prvi hiši je prebival peskar Fortunat s svojo hčerjo Erno in petletnim vnukom Nejškom. Okrog šestdeset jih je nosil na hrbtno Fortunat, pa se mu še ni uklonil tlak. Suh je bil kot dren in močan, da je kar z rokama privzdignil navrhni tasarski koš. Pozno se je oženil in že po enem letu postal vdovec z malo Erno. Težka dela so mu dajali za majhen denar. Bil je nosač pri županu, delavec na žagi in zadnja leta je sedel in udarjal po kamenih, da so se drobili kakor sol. Z roko je tipal in preizkušal gruše, če ni predebel. Največ je natolkel in najbolj pravne košje je nadrobil, zato ga je palir upošteval kot delavca. Kar je nosil v duši, to je stresel na jezik in vrgel ven, naj je zadelo tako ali tako. Gospode ni mogel videti. Pijavke jim je pravil, z lenuli jih je zmerjal in niti župnika ni pozdravljali. Očitati so mu, da zavaja fante. Vsak večer so se zbirali pred njegovo bajto, sedeli po ograji in kadili. Kadar jim je tobak

Na enonožnem stolu je sedel in udarjal po kamnu.

pošel, so poklicali Nejška in ga poslali v trafiko. Dečko je bil star pet let. Pomanjkanje se mu je poznalo na obleki in obrazu. Nosil je kratke hlače na oprtnici, ki mu je visela počez in mu zajedala desno ramo. Obrazek mu je bil stari-kav, le žive, črne oči so se bliskale v njem. Za svoja leta je bil priden in neverjetno uporabljiv, subljad je nabiral po gmajni, očetu je nosil kosilo v jame, krmil je zajčke in tudi globljak so mu naredili, da bo golobe dobil, kadar bodo pri Petrovih zvalili.

»Nejšček, greš po cigarete?«
 »Grem! in že je odhitel in posnemal avto, da bi čimprej prišel nazaj.
 »Materine oči imat, so ugotavljali.
 »Pa očetov rosi!«
 In spet so premleli vso zgodbo ter si oprekali, da je prišlo večkrat celo do prepira med njimi.

»Glavo stavim, da je palirjevt!«
 »Pa jo izgubiš! Erno vprašaj!«
 Samo enkrat so jo vprašali. Takrat so ji zagorele oči, užgala jih je s pogledom in srepa treščila besedo:

»Nič ne veste! Ob ognjišču v temni kuhinji se je nato zlokala. Od takrat je niso več izpraševali. Samo očetu je zaupala bridko skrivnost. Pri Ludviku je služila za natakario. Palir jo je zasledoval. Kako je bilo, so ne spominjam. Elza jo je napojila z likerjem, ki ga je plačal palir. Tisti Berto, ki je bil z inženirjem, je pred sodnijo priznal očetovstvo. Podkupil pa ga je z denarjem palir. O vsem drugem je molčala in vdanó trpela, da se je zasmilila celo očetu. Fortunat je sicer molčal, toda v jezi je preklinjal palirja in mu grozil. Iz tega so sklepali, da nekaj ni v redu, dokazati pa nihče ni mogel in tudi če bi dokazal, bi mu ne verjeli: palir je postal vir vseh zločinov, ker je tako hotela maščevanje, ki je raslo v ljudeh od dneva v dan.

Najhujše je vrelo v Fortunatu. Dobro je vedel, zakaj ga je nadzornik vzel na delo, tudi to mu je bilo jasno, zakaj je ravno njega obdržal v jami, ko je vendar toliko drugih pognal na cesto. Da mu ni šlo za košček polente in za osramočeno hčer z otrokom, bi pljunil palirju v obraz. Drzen je bil že itak z njim. Drugi delavci so se žudili Fortunatovi korajži. Uprl se je palirju kar javno in kadar sta bila sama, sta sikala drug v drugega kakor dva gada v pekočem soncu.

»Kaj za vraga imata ta dva med sabo?« so se vpraševali peskarji. Ujeli so nekaj besed in si mežikali z očmi.

»Recite, kar hočete: še pobila se bosta! Star! je razdrážljiv, palir pa nesramen!«

Tistega večera so fante vzdigovali pred ograjo orjaški kamen. Brezdelje in objesnost sta jih zmaličila. Kdo bo kamen dvignil višje, za to je šlo. Napeli so mišice in hropeli. Šibkejši kamna sploh niso premaknili, močnejši so ga dvignili do kolena, nihče pa do prsi.

Nejšček je prinesel tobak. Fante so ga zavijali v papir. Po ogenj so šli v hišo k ognjišču. Erna jim je ponudila veliko tlešo glavno. Kako da ni še Fortunata, so spraševali.

»Pa teč, Nejšček, in poglej po očetu!«

Fantič je urno odletel in klical nazaj: »Mama, pa malo polente. Lačen sem!« V resnici so bili vsi lačni. Premajhen kup polente se je hladil na lesenem krožniku.

»Vi jo saj imate,« so tolažili fante, »pri nas bomo kuhali otrobe!«

»K palirju pojdi na večerjo! Nocoj je Elza zaklata tri piščance. Boš obiral kosti!«

Pripomba je počigala skrito maščevalnost. Razvneli so se, jezno puhali smrdljivi tobak in si umišljali grožnje za palirja, ki je kriv vseh teh nesreč.

Po cesti je prišel Fortunat z Nejškom. Sključen je bil in nenavadno molčeč. Zavil je v bajto, sedel k skledi in jedel. S srepimi očmi je štrlel v temačni kot. Erna ga je dobro poznala. Nekaj se mu je moralo pripetiti. Vsakokrat, ko gloda v njem, je tak, najbolje je, da ga pusti v miru. Obrisal si je z roko sive brke, pokrtil zmečkan klubok in stopil pred bajto. Sedel je na klop in opazoval fante, ki so spet poskušali dvigati kamen. Poleg njega je sedel Nejšček in bingljal z nogami.

Odzvonilo je v šest av. Florijanu. Grapo je zapredla tema. Po ridah je brnel motor in zdiral pod bajto, kakor bi se bal noči in samotnih hiš, ki so se zavijale v noč.

Divje je pogledal na cesto, pljunil pred se, vtaknil roke v raztrgane hlačne žepo in se razkoračil.

»Za nič ste vsi! Napenjate se in stokate, pa nihče ne dvigne kamna. Počakajte, da vam pokažem.«

Pljunil je v roke in si zavihal prašne rokave. Fante so se umaknili. Ze večkrat jih je osramotil in dokazal, da je še moč v njem. Starec je dihnil iz sebe kar moči na globoko in se stresel. Z nogami je iskal močno stopinjo. Široko so je razkoračili in se pripogibljali nad kamen.

Zagrabil je kamen z obema rokama. Kri mu je zavrela v glavi in žile na čelu so se mu napela. Povlekel je ustne vase, zajel sapo in zastokal. Skozi srajco na hrbtno mu je udarila kri. Spustil je kamen na tla in zakrilljil z rokami. Noge so se mu zleknille. Zapletel se je in zdrknil proti klopi. Sesedel se je in zajavkal: »O ti potast! Boli me v hrbtno!«

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Država z zaprtimi vrati

Kanada je zelo velika, ima pa samo okrog 12 milijonov prebivalcev. Osnova za kanadsko ustavo je angleško-ameriški dogovor iz l. 1876, po katerem so posamezne pokrajine zvezane v federacijo, ostalo državno in politično življenje pa sloni na istih načelih kot na Angleškem.

Kanadski parlament sestavljata poslanska zbornica in senat. Kralja zastopa generalni guverner. V njegovem imenu daje guverner svoj pristanelek na zakonske predloge. Ko je angleški kralj Jurij VI. svojčas obiskal Kanado, je vse te posle sam izvrševal. Tako je prišel v parlament, je proglasil nekaj zakonov in je tudi sam sprejel poverilnice novega ameriškega poslanika v Kanadi. Kanada je zveza devetih pokrajin: Alberta, Angleške Kolumbije, Manitobe, Saskatschewana, Ontarija, Quebeca, New Brunswicka, Nove Škotske in Otokov princa Edvarda. Te pokrajine so ohranile mnogo samoupravnih pravic. Tako imajo po večini svojo avtonomno zakonodajo. Vlada v Ottawi pa ima pravico razveljaviti zakone, sprejete v posameznih pokrajinah, če so proti državnim koristim, oziroma če se ne strinjajo z ustavo in državnimi zakoni.

V Kanadi je rojenih približno 8 milijonov ljudi, okoli 1.200.000 se jih je preselilo iz drugih krajev angleškega imperija, nad 350.000 iz Združenih držav, ostali pa so od drugod. Po narodnosti je v Kanadi: 2.700.000 Angležev, 1.300.000 Škotov, 1.200.000 Ircev, 3 milij. Francozov in nad pol milijona Nemcev. Kanadski Francozi, ki živijo po večini v pokrajini Quebec, so ohranili svoj jezik in svojo kulturo. Quebec ima nekaj posebnih pravic, ima pa tudi pravico, da sme vsakokrat poslati v skupno državno poslansko zbornico 65 članov, druge pokrajine pa jih volijo toliko, kolikor jih po skupnem ključu odpade na število prebivalstva v dotični pokrajini. V nasprotju z evropskimi Francozi imajo Kanadski Francozi mnogo otrok. Če bo šlo tako naprej, bo v desetih letih Francozov toliko, kot vseh ostalih Kanadčanov.

Kanada je neizmerno bogata in velika dežela. Mnogo evropskih revežev bi lahko sprejela in jih prehranjevala. Toda vrata v Kanado so zaprta. Le kakih 10 do 15 tisoč priseljencev letno sprejmejo v svoj paradiz.

Zemljevid Kanade

Svetovnoznane kanadske petorke okrog svoje mame

Tudi v Kanadi so kraji, kjer zmanjka vode, da jo morajo takole dovažati

Parlament v Ottawi, glavnem mestu Kanade

Slovenski pregovori o levu

Ako levske kože ni dovolj, še lisičjo najdi.
 Boljša je živa miška kot mrtev lev.
 Briga se lev, če ga bolka uje.
 Divji je kot lev.
 Kar lev zagradi, ne da nazaj.
 Kdor z levom deli, manjši del dobi.
 Ko lev spi, je jagne kralj.
 Ko lev zaspi, se zajec zbudi.
 Lačen mora biti, kdor z levom je.
 Lev muh ne lovi.
 Leva striči je nevarna reč.
 Pametna žena spremeni leva v jagne.
 Po krempljih se lev spozna.
 Še lev ne pride z grivo na svet.
 Še lev rjove, če je lačen.
 Tudi ujeti lev je še lev.

J. Šačelj

Pregovori o lisici

Lisica — potepuha svarica.
 Lisica lisice ne ukani.
 Lisica je cvilila, ko je roženkrane molila; vrač so kokvalte, ki so se pogreba bale.
 Lisica, ki spi, ne ujame kokoši.
 Lisica ne krade blizu doma.

DIMNIKAR

C. Invernizio:

ZA NAŠE MLAJŠE

(Dalje.)

Tudi Tit je padel na kolena kakor zadet od strele.

»Odpuščanje, odpuščanje!« je ponavljal kakor brez uma.

In Zenaida je mrmrala skoraj brez zavesti: »Ubila sva rodnega otroka. Morava biti kaznovana. Bog! kakšna strašna kazen!»

Zdaj je stopila naprej grofica in rekla:

»Zares, zaslužila sta tako kazen. Toda Nežika in Balin sta zlahkega srca in se ne moreta mačkavati nad človekom, pa najsi je še tako podel in hudoben. Ne, nista vrgla v prepad svoje hčere, pač pa psa, ki sta ga zastrupila. Toda strah, ki sta ga pretrpela ob misli, da sta ubila rodnega otroka, naj ima vsaj to posledico, da spremeni svoje srce ter se kesata zaradi storjenega zla.«

Grofica ni utegnula dokončati svojega opomina. Plezaček, ki se je ozrl proti Titovi hiši, je zavpil:

»Gori! Gori!»

Zares se je dvigal iz strehe oblak dima in morje isker.

Sedaj sta bili Titovi hčerki resnično v smrtni nevarnosti.

Zenaida je začela kričati kakor brez uma:

»Pustila sem gorečo svečo v svoji izbi! Bog... Bog... nikar me ne kaznuj tako!... Pomagajte mi, da rešim svoji hčerki!...«

Nihče ni več oviral odhoda obema podležema, ki sta si sama nakopala kazen na glavo.

Nasprotno, Plezaček in mojster Petron sta jo prva ubrala proti goreči hiši, medtem ko je Pantaloni hitel s svojim vozikom poročat gorjancem.

Balin, ki se ves vesel in pretresen ob novici, da je Nežika njegova mati, ni mogel odtrgati od nje, ji je nežno dejal:

»Ali ti mar smemo posušiti, da umreta v plamenih, čeprav sta hudobni? Vedi, da se ne moreta braniti, ker sta popili uspavalno sredstvo, ki je bilo namenjeno nama...«

»Da, res je, sinko moj, res je! Pojdiva tudi midva, da jima pomagava. Jaz jima odpušča. Sveta Devica, daj, da pridem še pravočasno, da ju rešim!«

»Zlahkni in plemeniti sreči!« je vzkliknila grofica. »Zares zaslužita, da sta srečna.«

In tudi ona je odšla za Nežiko in njenim sinom proti črednikovi hiši.

XXII.

Ogenj se je vnel v Zenaidini izbi.

Goreča svečka se je prevrnila na posteljo ter zanetila ogenj, ki je kmalu objel pohištvo, segel pod lesen strop in zajel sosedne sobe.

Katinka in Sena, pogroznjeni v globoko spanje, ga nista mogli opaziti.

Ko sta Plezaček in mojster Petron dospela tja, so plameni že silovito švigali skozi okna, dosegali plamene v strehi, se z njimi vred dvigali in plahutali pod nebo.

Dimnikarček in stari mojster Petron sta žutila, da jima kri ledeni v žilah, ko sta mislila, da v eni izmed gorečih sob spita obe nesrečni dekleti.

Nista dolgo časa razmišljala. Pogumno sta planila v hišo. Balin jima je sledil, medtem ko Zenaida in Tit, ki sta, tuleč in kričoč po pomoči, prihitela za njimi, nista ničesar ukrenila za rešitev svojih otrok. Silna sebičnost, ki je bila osnovna poteza njenih duš, je tudi v strahu in obupu prevladovala v njima.

Grofica, Nežika in gospe Duponti so se tresle v skrbi za plemenitimi reševalci, ki so tvegali svoje življenje.

Usmiljeni gorjanci, ki so kmalu prihiteli, so prinášali lestve, rjuhe, vrvi in druge stvari, ki so bile potrebne pri reševanju in gašenju požara.

In glej: na oknu, skozi katero se vali dim in ogenj, se je prikazal Plezaček, držeč v svojem naročju deklico.

»Izpusti jo, izpusti jo dol!« so zakričali gorjanci, razgrnili rjuho in jo držali za kraje iznad tal, ne meneč se za goreče drobce, ki so padali nanjo.

Dimnikarček je razumel in ubogal. Dvignil je deklico, ki je bila videti mrtva, jo zavrtel od sebe in jo spustil v praznino.

Toda zaradi nadčloveškega napora se je nesrečni fant nezavesten zgrudil.

Prestrašen krik se je dvignil od spodaj, ko so ga videli izginiti v plamenu. Toda bolestin vik se je spremenil v prekipevajoč vrisk veselja, ko sta se pri hišnih vratih prikazala mojster Petron s Plezačkom v naročju in Balin z drugo deklico.

Zenaida je pokleknila poleg svojih hčerk, da bi se prepričala, sta li še živi.

Zublji, ki so jima jeli lizati ude, so ju prebudili iz mrtvičnega spanja. Katinka in Sena sta odprli oči. Videti sta bili omamljeni.

Tit in njegova žena, ki se jima zdaj ni bilo treba več bati zanj, pa sta, namesto da bi se zahvalila plemenitim ljudem, ki so ju rešili, začela kričati:

»Naš denar!... Naše črede!»

Te pa so bili že odgnali iz staje in jih odpravili drugam. Toda prav gotovo ne bi nihče hotel tvegati svojega življenja, da bi rešil denar teh dveh podležev.

Pač pa so se vsi živo zanimali za Plezačka, ki se je bil že osvestil, in za druge, ki so imeli na sebi vidne sledove svojega junaštva.

Ko so gorjanci zvedeli za vzrok požara, so se oddaljili kakor prestrašeni od kadečih se ruševin, ne da bi bil kdo vrgel usmiljen pogled na Tita, njegovo ženo in hčerki, ki so se stiskali v gručo ter jokali in drgetali zaradi izgube hiše in denarja.

Pošteni ljudje pa so govorili:

Zadnji na roko pisan časopis.

Med zadnje časopise, pisane na roko, lahko štejemo »Grünbacher Anzeiger«, ki je izhajal še leta 1888. kot tednik. Izdajal ga je učitelj Kristian Spindler. List je izhajal samo v 17 izvodih in izdajatelj, ki je bil obenem glavni urednik in pisec, je moral prepisati vsako številko 17 krat z — gosjim peresom.

Strojni kopači.

Z izvedbo novih vrtnih in tovarnih strojev se je začel razvijati v Nemčiji nov rudarski poklic. Poleg kopačev in vozačev stopajo v zadnjem času v veliko rudarsko družino še strojni kopači, ki pa se morajo v posebnih težjih izvežbati v ravnjanju z novimi stroji. Pridobivanje premoga se je na ta način znatno povečalo.

»Zaslužili so svojo kazen. Bog je bil še preveč usmiljen z njimi!«

V nedeljo pa je župnik pripovedoval s prižnico zgodbo o ubogi Nežiki, njenem sinu in o njenem plemenitem ravnanju s svojimi zlobnimi preganjali ter o Plezačkovem junaštvu. Vsi so jokali od ginjenja in vsi so bili prepričani, da zlo, četudi ga Bog pripasti, ne bo dolgo slavilo zmagovalja in bo vselej prejelo zasluženo kazen, medtem ko dobro prej ali slej prejme svojo nagrado.

XXIII.

Tit in Zenaida sta prodala svoje črede in zapustila planine, kjer nihče več ni maral zanj. Izselila sta se v Ameriko, v nadi, da bosta tam spet našla svojo srečo, in srce se jima je trgalo od jeze in zavesti spričo usode, ki je dohitela Nežiko in njenega sina.

Grofica Ada je kupila hišo očeta Mavricija, njegov svet in njegove črede ter obdarovala z njimi Nežiko in njenega sina, s pogojem, da bosta imela pri sebi Pantalona in pa mojstra Petrona.

Grofica si je pridržala v hiši samo nekaj sob za letovanje.

Pantaloni je postal prijatelj vseh pastirjev, ki se zvečer zbirajo okoli njega, da poslušajo njegove čudovite in vzgojne povesti, ki budijo v njihovih mladih sreih plemenite nagibe in čustva ter imajo vse isti namen: ljubezen do Njega, ki vlada svet, spoštovanje do staršev in bližnjega ter občudovanje do čudovite narode. Te povesti imajo vselej isti konec: zmagovalje nedolžnosti in kaznovanje krivice!

Balin ni bil še svoj živ dan tako srečen. Njegovo ime in ime njegove matere izgovarjajo v deželi s spoštovanjem in ljubeznijo. Kadar ženo svoje črede na pašo in sreča Griško, se pomenkujeta o grofici in gospe Duponti. Tedaj dvigata njuni srca pod nebo visoko pesem hvaležnosti in imata občutek, da bi tisočkrat rada dala življenje za srečo svojih dobronč.

Plezaček pojde z grofico v Turin, kjer se bo lotil učenja, ki mu bo nekoč pripravilo lep družabni položaj, ki ne bo zadovoljeval samo njegovo mater in sestro, marveč tudi obe dobrončnici, ki sta poskrbeli tudi za mater Kabel in Griško, da ne bi preveč čutili dečkovo odsotnost.

Plezačkovo srce se je odprlo nadi, kakor se majska cvetka odpre zgodnjemu soncu. Tako gre za pravolaso prikaznijo, ki mu je božala njegovo deške sanje, ki mu bo tovarišica med učenjem in ki mu kaže svetlo bodočnost.

A tudi v novem življenju, ki ga čaka v bodočnosti, se bo Plezaček vedno spominjal preteklih dni in materinih poljubov. Klical si bo v spomin z občutkom najvišjega zadovoljstva, prigode malega dimnikarja, kakršen je bil svoj srečni deški dobi!

KONEC

(Iz italijansčine prevedel Griša Koritnik.)

NAŠI MALI

REPINČEK

na ženitovanju

III.

Pravijo in pripovedujejo, da je bil Repinček nekega dne povabljen na ženitovanjsko gostijo.

Repinček je bil tega tako vesel, da vsa noč ni zatisnil očesa. Nikoli prej še ni doživel take časti. Zdal se bo vendarle enkrat lahko pokazal ljudem.

Uboga mati se je bala, da nien sinko ne bi zopet katero noro uganil in mu je vedno znova ponavljala, kako se mora v družbi obnašati.

»Repinček, jej počasi; ne sprašuj ničesar; pazi, kadar piješ; ne govori neumnosti!«

»Da, mati, nič se ne bojte. Vem, kaj moram storiti.«

»O seveda, vselej tako govoriš, potem pa kako neumno zagodeš.«

»To pot pa je prav gotovo ne bom.«

Tistega dne je Repinček vstal navsezgodaj in se napolil proti hiši novoporočencev. Med potjo se je ves čas oziral na desno in na levo, če ga kdo vidi, da bi ga vprašal, kam gre.

Toda nihče se ni oziral za njim, nihče ga ni vprašal, kam gre.

To se je Repinčku zdelo za malo. Hotel je vsem pokazati, da je imeniten človek in prvega, ki ga je srečal, je vprašal:

»Ali me vidiš?«

»Seveda te vidim.«

»Ali veš, kdo sem?«

»Norec!«

In mož je odšel in se še obrnil ni za njim. Repinček pa ni hotel odnehati in ko je srečal drugega, ga je nahnul:

»Na gostijo sem povabljen.«

»Kaj to mene briga.«

In odšel je dalje kot prvi.

Srečal je še več ljudi in vsakega je ustavil. Toda nihče se ni hotel brigati za njegovo čast. Tedaj je bil jezen in je začel kričati v božji dan:

»Pooovabljen seeecem... naaaa goooooostijo...«

Višek pa je bil, ko se je predstavil v hiši zakoncev, pa ga niso spustili notri.

»Ampak, če sem povabljen!«

»Kdo?«

»Jaz.«

»In kdo si ti?«

»Repinček... Repinček...«

»Ahahaha, ali si nor? Čestni postopaček si. Ali ne vidiš, kako si napravljen?«

»Toda povabljen sem... In notri hočem.«

»Hočeš ali ne, mi te ne pustimo notri.«

In tako Repinček ni mogel v slavnostno dvorano zaradi svoje umazane obleke.

Repinček je jokal in se je vrnil domov k materi. Mati je mislila, da je zopet kako neumno naredil in je začela tarnati:

»Kaj si naredil, sinko moj? Kaj si naredil?«

»Mati, pomagajte mi. Šel sem na ženitovanje, pa me niso pustili notri. Pravili so, da sem preslabo oblečen. Jaz pa hočem tja, na vsak način hočem tja.«

»Ali zato vekaš?« je rekla mati in se oddahnila. »Ne maraj zato, bom že jaz pomagala.«

Zares ga je umila, počesala in ga oblekla v praznično obleko: novo zlatorumeno obleko s srebrnom vezeno.

Repinček je v tej slavnostni obleki imenitno izgledal in je znova šel na gostijo.

To pot, čudo prečudno, mu še povedati ni bilo treba, kdo je. Ko so ga služabniki videli tako nališpanega, so se spoštljivo priklonili pred njim in so ga odpeljali v hišo.

V dvorani so ga vsi navdušeno pozdravili. Vsi so ga klicali, vsi so hoteli biti poleg nje. Novoporočenca sta mu podarila veliki skatlo sladkarij.

»Repinček, pridi sem!«

»Repinček, poslušaj!«

»Repinček, zahvaljujemo se ti za čast, da si prišel!«

»Repinček, zelo si ljubezniv!«

On je hodil sem in tja, od enega do drugega in se ni utrudil. Medtem pa je pomislil:

»Zakaj zdaj taka čast? Prej me pa niti notri niso spustili?«

Mislil je in mislil in dognal, da velja vsa ta čast njegovi obleki. On je vedno enak: le prej je bil v rzcapani obleki, zdaj pa v praznični.

Ko se je približal čas obeda, so odkazali Repinčku prostor na desni strani neveste.

Na ženitovanju je bilo veselo. Vsi so govorili in se smejali. Samo Repinček se ni menil za vse to veselje. Jedel je počasi, od vsake jedi samo polovico, drugo polovico pa si je zlijl na obleko. Lahko si predstavljate, kakšna je zdaj postala njegova lepa zakmašna obleka. Gnusiti se je morala vsakomur, kdor je le pogledal Repinčka.

Nekaj časa so ga gostje pustili, da je delal po svoji volji, potem pa so bili nejevoljni in so prosili hišnega gospodarja, naj napravi konec tem grdobijam.

Hišni gospodar se je zares približal Repinčku, mu položil roko na ramo in rekel:

»Repinček, prosim te, nehaj s temi umazanijami in jej nekoliko lepše.«

Toda Repinček je skočil pokonci in rekel:

»Zelo mi je žal, pa ne morem. Ko sem prišel v svoji delovni obleki k vam, ste me grdo napodili; komaj pa sem se prikazal v novi obleki, ste me svečano sprejeli. Jaz pa vem, da sem jaz vedno jaz, pa naj imam grdo ali lepo obleko. Zato je jasno, da ste pogostili obleko in ne mene. Ker sem torej zaradi nie deležen toliko časti, se spodobi, da ji dam tudi moi delež jedače.«

Nobene druge ni rekel, ampak se je usedel in nadaljeval svoj opravek kot prej. Nihče mu zdaj ni več branil, zakaj prepričani so bili, da jih je potolkel z njihovim orožjem.

Iz narave

Sesalci, ki ležejo jajca

Malokdo si more privoščiti potovanje v Avstralijo. Kdor si ga pa more privoščiti, se lahko prepriča, da je zmotno mnenje, da je Avstralija puščava brez življenja. Baš Avstralija skriva v svojih gozdovih in stepah veliko zanimivega, zlasti za prijatelja živali in rastlin.

V tej deželi je največja vročina okrog božiča, dočim je mesec julij sredi zime. Seveda si te zime ne smemo misliti take, kakršna je pri nas, z burjo, viharji, snežnimi zameti in mrazom 20 ali še več stopinj. Zimski meseci v Avstraliji so podobni pomladanskim mesecem ob Sredozemskem morju. V tej deželi najdemo med gostlinami in živalmi ostanke nekdanj po Evropi živečih živali in rastlin, ki nas spominjajo onih časov, ko so rastle pri nas več deset metrov visoke preslice, aravkarije, kazuarije itd. Na najdemo še danes dve vrsti najnižjih sesalcev, ki jih moremo prav tako prištejati plazilcem. To sta kljunač in kljunati ježek.

Kljunati ježek je nekoliko večji od ježevca, ki prebiva po južni Evropi in v severni Afriki in mu sliči po barvi; tudi kljunati ježek je pokrit z bodicami. Njegov rillec je cevast in dolg, jezik pa je podoben črvu. Z njim lovi mravljice, tako, da ga vtika v mravlišča.

Debelo črvo se mu širi ob zadnjici v stok, v katerega se iztekaju prebavila in spolovila; stok imajo plazilci. Ta važen znak veže to žival s plazilci: v svojem telesu pa skriva tudi znake ptice; ima namreč v okostju dvoje močnih kosti, ki sta pri sesalcih okrnjeni, pri pticah pa dobro razviti. Tudi kljunati ježek ima krokarnici dobro razviti. Kljub temu pa je sesalec, kajti svojega mladiča, ki se izvali iz jajca (kljunati ježek leže eno jajce), ki ga vtika v posebno potrebušno vrečo, kjer se hitreje izvali, hrani z mlekom, ki ga izločajo žleze mlečnice. Zaradi teh znakov so znanstveniki dolgo časa dvomili, kam bi prištevali kljunatega ježka.

Druga čudovita in za Avstralijo lastna žival je kljunaš, ki je v nasprotju z ježkom vodna žival. Med prsti ima plavalno mrežo kakor bober in prav tako kot bober ploščat rep. Mladiči imajo enostavno zobovje; ko pa dorastejo, dobe ploščat, račjemu kljunu podoben gobec. Z njim hrbaio po blatu in iščejo črvo, školj in rib. Žival je skoraj pol metra velika. Domačini jo imenujejo »vodni krt«, deloma zaradi kože, deloma zaradi skrivališča, ki ga gradi v zemlji ob vodah.

V skrivališču, ki ga zgradi, kakor smo rekli, ob obrežju rek, in sicer tako, da ima dohod do njega s suhega in iz vode ter ga dobro postelje, prebiva vsa družina. Tam zleže samica po dve jajci. Baš to majhno število naraščaja je razlog, da kljunaš tako hitro izumira, zlasti, ker ga domačini zaradi okusnega mesa preganjajo. Tudi kljunaš doji mladiče z mlekom, ki ga izločajo žleze mlečnice.

Življenje te živali še ni popolnoma raziskano, zlasti ne njegovo družinsko življenje, pa tudi ne zgradba njegovega telesa, zaradi katere ga stavijo na najnižjo stopnjo sesalcev ter veže prav tako kot ježek, sesalec, plazilec in ptiče.

Katastrofa v Para-Džali

Kako so Angleži pred 100 leti osvajali Indijo

Spčetka, ko so prvi Angleži prišli v Indijo, je tamkaj vladala v imenu Anglije pooblaščen družba »Vzhodno-indijska kompanija« imenovana. Ta je leta 1851 dala graditi prvo indijsko železnico iz Bombaya v Tano. Kakor so se Indijci tej družbi, ki jih je zgolj izkoriščala, v vsem upirali, tako so se uprli tudi tej nameravani železnici. Saj so se takrat po pravici lahko bali, da bo nova železnica novim gospodarjem olajšala vladanje nad njimi, da bodo po železnici lažje vozili vojake in orožje zoper nje.

Sprva so se Indijci ustavljali tej novi železnici tako, da niso hoteli pri železnici delati. Ko se je pozneje posrečilo dobiti dovolj delavcev, ki so pod vodstvom angleških inženirjev začeli polagati železniške tirne, so se vsako noč dogajalo, da so neznanj storili ponoči sproti razdejali vse, kar so delavci čez dan naredili. Razdirali so tudi mostove ter inženirje iz zasede pobijali. Nazadnje je »Vzhodno-indijska kompanija« morala dobiti na pomoč vojaštvo, ki je ponoči zastražilo vsa železniška dela. Tako se je posrečilo, da so v dveh letih vendarle zgradili 32 km dolgo progo, ki pa so jo morali potem še dolga leta noč in dan stražiti.

Kdo prav za prav je gonil ta upor, ki je bil sila dobro organiziran, tega niko! niso mogli dognati. Tedanji generalni guverner za Indijo, Earl Dalhousie je londonski vladi moral poročati, da je zgolj zaradi umorov raznih inženirjev moral dati obesiti nič manj kakor 43 domačinov, katerim so obetali, da jih bodo pomislili in pustili na svobodo, le povedo naj, kdo jih je bil najel. Toda moške so trdovratno molčali in se rajši dali obesiti, kakor da bi bili izdali svojo skrivnost.

V Indiji je že takrat bilo mnogo skrivnih družb, ki so imele samo ta namen, da bi Indijo osvobodile tužcev. Člani kakor take skrivne družbe so brez dvoma skušali oteževati zgradbo tiste prve železnice. Člani te družbe so najbrž tudi skovali in izvedli tisti strašni načrt za dejanje, ki danes slovi pod imenom katastrofa v Para Džali.

Komaj je bila železnica iz Bombaya v Tano dograjena, so že sklenili graditi novo progo iz Bombaya v Manmad. Meseca majnika leta 1854 so inženirji začeli novo progo meriti in trasirati, kar tudi ni bilo brez težav in meličev. Ko je bilo to storjeno, so začeli graditi. Ta proga je bila težavna, ker je bilo treba nekako prekorčiti ali presekat gorovje Sinpan. Ker pa ni šlo drugače, so morali to gorovje kar prerezati. Zato je bilo treba delno razstreliti vrh Indijcem svete gore, ki se imenuje Para Džala. Že to je bilo Indijcem strašen udarec. Zlasti pa je bilo Indijcem hudo, ker je na vrhu te gore stal indijski tempelj, ki je bil s tem sklepom obsojen k uničenju.

Jeseni leta 1855 so skalovje v sveti gori prvič navrtali. Naprej pa naj govori poročilo, ki je bilo objavljeno leta 1885 v londonski knjigi, katero je spisal inženir Tomaž Marling, kateri je bil eden izmed tistih redkih, ki so takrat ostali živi. On pravi:

»Od 14. novembra 1855 ni minil niti teden, da ne bi bilo vsaj nekaj naših mož iz zasede ustreljenih. Bili smo kakor v vojski, da le da smo sila redkokdaj videli kakega sovražnika. Že po naravi tako divje sinpanske gore so našim zagrizenim sovražnikom bile pravo zavetišče. V njih je bilo polno skritih steza in podzemskih votlin, ki mi za nje niti vedeli nismo. V njih so se skrivali zahrbtni streli kakor duhovi. Vojaštva smo imeli dovolj, pomagalo pa nam je malo. Po dnevu so nas vojaki sicer že znali braniti, ko pa je prišla noč, je v njo nastopila tudi groza. Kmalu smo postali vsi tako živčno napeti, da je bilo že kar smešno. Če se je zrahljal le en kamenček v skali ter se strkljal v globočino, smo že prebledeli. Kajpada se nam je včasih posrečilo katerega prijeti. Kar nič nismo onegavili, marveč smo ga brž obesili na prvo ogrodje kakega vrtnega svedra. Obešence smo pustili bingljati noč in dan, da bi druge oplašili. Toda naslednja noč je prida nesla spet isto grozo. Zdaj je počilo tukaj, zdaj tam in strelji so odmevali v skalni dolini. Mi pa smo skoraj vedno plačevali račun.

Prišlo pa je še huje. Čez oba izvirka reke Godavari smo zgradili dva mostova, in sicer že-

lezna, ker lesenih nismo smeli graditi, da nam jih ne zažgo, kakor so nam jih na progi Bombay-Tana. Nekega dne so nam sporočili, da sta ponoči oba železniška mostova bila vržena v zrak, ko so bile poprej postrojene tamkašnje straže, pri vsaki po pet mož in en podčastnik. To je bil za nas hud udarec, ker smo zdaj bili nekaj tednov od obale kar odrezani. Vrtanje v Para Džali smo morali toliko časa opustiti. Šele meseca grudna smo oba mostova toliko popravili, da se je ples na sveti gori lahko spet začel. Na zahodni strani gore Para Džali smo morali odrezati kakih 300 m skalovja.

Naši zoperniki so bili živahni kakor prej. Kroglo so venomer švigale okoli naših ušes. Že takrat se je zdelo, da nad vso Indijo visi velik črn oblak, ki oznanja hudo uro. Sovražnosti zoper nas železničarje so bile podobne nekakemu zamolkemu gromenju v daljavi, ki mu navadno sledi huda ura. Ta je res izbruhnil komaj šest mesecev nato, ko je izbruhnil tisti strašni upor v vsej Indiji. Indijci so se plazili okoli nas kakor krvi žejne matke. Obrazje so imeli sicer prijazne, v očeh pa jim je gorel sovraštva poln ogenj.

V prvi polovici meseca januarja leta 1856 smo v goro navrtali dovojni lukenj, ki smo jih začeli polniti, da bi mogli odkriti celkos skalne gore, ki smo ga v šali imenovali »nos«. Položili smo zažgalne vrvice. Dne 17. januarja na vse zgodaj zjutraj smo jih prižgali. »Nos« je izginil. Zdaj je šlo naglo naprej. V začetku aprila smo bili že globoko v Para Džali ter smo po preseku položili že 200 m tira. Treba je bilo razstreliti še zadnjih 70 metrov. To je naš vodilni inženir hotel nenkrat opraviti. Ta razstrelba bi bila vrgla v zrak kakih 1500 m³ skalovja. Narejenih je bilo 80 lukenj, ki smo jih zavrtali 3 do 4 metre globoko v skalovje. Dne 18. aprila smo te luknje napolnili s smodnikom, za kar smo porabili natanko 108 centov smodnika. Čez dan sem s pomočjo dveh tovarštev položil zažgalne vrvice in jih potrosil s smodnikom. Zvečer pa je prišla nevihta, ki je trajala več ur ter nam vrvice zmočila. Treba je bilo vse na novo urediti.

Napočil je nesrečni 19. april 1856. Noč je bila hladna in jasna. Zjutraj pa je posijalo sonce. Naši delavci so šli, da bi pregledali po vsem skalovju, ali ni v kako luknjo zašla voda. Vodilni inženir in mojih 7 tovarštev so skupaj odšli iz našega taborišča proti skali, ki je bila od nas kakih 600 m daleč. Jaz sam pa sem se malce zamudil. To je bila moja rešitev. Ko sem ravno začel stopati iz doline navkreber, je strašen grom pretresel ozračje. Istočasno sem začutil, da me je nekaj pograbilo ter vrglo v zrak. Omedlel sem. Zavedel sem se šele čez nekaj ur v svojem šotoru. Moja desnica je bila zlomljena, na čelu pa mi je zijala velika rana. Vojaki naše straže so me našli in spravili v šotor. Eden izmed teh vojakov je bil od daleč tudi priča, kako se je ta katastrofa dogodila. On mi je vse stvar takole pripovedoval:

Ko so naši delavci in inženirji prispeli do izvrzanih in napoljenih lukenj, so jih hoteli še enkrat pregledati, preden jih zažgo, je izza neke skale planil Ind z gorečo bakljo v roki. Ind je bakljo grozeče vihtel proti inženirjem. Nihče pa še ni slutil nič hudega. Nato je Ind našim zakričal nekaj besed, nakar je naglo potisnil gorečo bakljo v tla. Tisti hip so žvignile goreče kače po gori, skalovje se je zamajalo, dim in drobci skalovja so zatemnili nebo. Ko se je spet zjasnilo, so vojaki, ki so prišli gledat, videli strašen prizor. Niti eden izmed tistih inženirjev in delavcev, ki so bili na gori, ni ostal živ. Po razmetanem skalovju je ležalo nič manj kakor 124 strašno razme-sarjenih človeških trupel. Skalovje je bilo daleč okoli s človeško krvjo kar obrizgano.

Sveta gora Para Džala je tujem sicer dala prosto pot, ampak za kako cenol!

Tako se glasi inženirjevo poročilo. Kdo je tisti napad zasnoval in vodil, nikoli niso dognali. Generalni guverner je sicer nad vse od-

Vročah je zdravie

Cešmin, babkorina, bobkorina, svič — berberis vulgaris je vsem poznan grm. V zdravilstvu rabimo plodove, ki vsebujejo mnogo jabolčne in limonove kisline, berberin, oksidov katin in berbamini, dalje korenino in skorjo. Tudi listje je zdravilno.

Čaj iz češminovih korenin zdravi zlatenico, bolna jetra, ledvice in mehur. Za skodelico čaja zadostuje 1—2 gr korenine. Tega čaja pa ne smejo piti taki, ki imajo vnete ledvice. Zaradi alkaloida berberina, ki ga korenine vsebujejo in ki je močno strupen, je treba pri uživanju čaja paziti, ker lahko zaradi prevelike množine nastopi smrt. Čaj iz korenin žene tudi na vodo in pri zaprtju očisti črevo, ne da bi izgubili tek.

Obara iz jagod zdravi bolno vranico in ledvice, pomaga pri krčih in težavah v želodcu. Čaj iz listja in jagod (10 gr na pol litra vode) se priporoča pri škorbuto. Iz samih listov pripravljen čaj pa zdravi vodenico, škorbuto in grižo. Iz notranjega lubja, stebila in korenike pripravimo izboren čaj, ki zelo pomaga pri vodenici in pri boleznih jeter in vranice. Vendar moramo biti pri uživanju previdni! Na skodelico zadostujeta 2 gr zgoraj omenjenih delov češmina. Čaj spijemo v teku dneva po žličkah.

Iz češmina pa lahko pripravimo tudi izboren češminov sok, ki popolnoma nadomesti malinovec ali limonado. Poleg tega pa je ta sok zelo zdraviljen za vse pljučne bolezni. V ta namen nabereimo pol kilograma dobro zrelih češminovih jagod in jih operemo. V kozico, kamor smo pretresli oprane jagode, nalijemo nanje liter vode in jih kuhamo, da se popolnoma zmehčajo. Nato jih z lesenim tolkačem zmehčamo in precedimo sok skozi gosto sito. Sok nato zakuhamo z odgovarajočim delom sladkorja in pobiramo med kuhanjem pene. Ko je primerno gost, ga zlijemo v steklenice in ko se ohladi, jih zamašimo.

Tudi češminov izvleček se v domačem zdravilstvu precej rabi. Pripravimo ga na sledeč način: V večji kozarec, ki ga lahko dobro zamašimo, vlijemo pol litra dobrega tropinovec ali vinskega cveta (Spirita). Vanj stremo do dve tretjini zbrzoganih češminovih jagod in postavimo vse skupaj na toplo. V 10 dneh potegne in izvleče Spirit vse zdravilne snovi iz jagod, ki ga nato odlijemo in precedimo v manjše steklenice in dobro zamašimo.

Ta izvleček je dragoceno zdravilo za krče zaradi pokvarjenega želodca, zgago, boleznj pljuč, jeter in trebuha. Ako je pripravljen na Spiritu, smemo vzeti največ do 12 kapljic na sladkorju, iz žganja narejen pa 15—20 kapljic. Tudi za sponedeljkove mačke je češminov izvleček nekaj prvovrstnega, ker pomaga premagati slabost in glavobol.

V tem mesecu nabiramo tudi gomolje kukavice: moške kukavice — orchis mascula; pegaste kukavice — orchis maculata; dišete mošnjice ali cepelce — orchis moriujo; čeladaste kukavice — orchis militaris.

Dovolj razvite gomolje, navadno le dve leti starih rastlin, skopljemo in jih dobro operemo. Odberemo le lepe gladke gomolje, ki jih nato še poparimo z vrelo vodo in posušimo. Posušene gomolje zdrobimo v prah, da dobimo nekakšno moko, salepce imenovano. Ta salep je zelo redilen ter posebn za bolnike priporočljiv kot okrepilna hrana. V gomolju se namreč nahajajo precej beljagovin, sladkorja, škroba in sluzi. Kuhan salep zdravi grižo, katarje, sušico, suh kašelj in krvavi izmeček.

ločno in brezohzirno začel preiskavati, vendar do konca ni prišel, ker se je že dne 10. majnika tistega leta začel tisti hudi upor, kateri je veljal tisoče človeških žrtev in ki je v primeri z njim katastrofa v Para Džali bila le malenkostna. Tako so zaradi upora železnico iz Bombaya v Manmad mogli zgraditi šele čez 8 let. Dotlej so Angleži morali miriti uporne Indijce.

Dne 5. sušca leta 1866 je prvi vlak odpeljal iz Bombaya v Manmad. Na povelje indijskega podkralja je vlak obstal pri Para Džali. Tam so s skromno slovesnostjo odkrili v skalo zaidano bronasto ploščo, na kateri je bilo zapisano:

»V spomin na 19. april leta 1856.«

ZA FANTE OD FARE

Športnik Tomaž uči fante plavati

Povedal sem že, da smo se z ljublianskimi dijaki zmenili, da ne bomo imeli telovadbe v šoli, pač pa na kopališču Ilirije. Saj je plavanje tudi telovadba in je za vsakogar, ki ima strah pred vodo, veliko bolj potrebna od vrtenja na drogu in hoja po rokah!

Na koncu dolgega hodnika sem počakal na učence in jih napotil najprej pod prho. Nato smo se razvrstili ob bazenu in pričeli s poukom. Najprej sem hotel, da se fantje pre-

Plavalec v crawlju: visoko leži na vodi, glavo je zasukal na desno, da bi vdihnil, z levico se vliče naprej, z desnico bo zamahnil po zraku, z nogami pa striže dol in gor.

ričajo, da je plavalna teorija, katere smo se učili v šoli, točna in zanesljiva. V bazenu je bilo nekaj izkušenih tekmovalcev, ki so nudili izvrstno priložnost za nazorni pouk. Nekateri so se urili v »crawlju«, drugi so plavali po žabje (prсно), tretji pa hrbtno. Pozornost učencev sem obrnil na plavalca crawlja.

»Glejte dobro, kako visoko leži na površini vode! Z glavo jo reže, z rokami vesla mirno in mehko, z nogami pa striže dol in gor.« Plavanje crawlja je res nekaj lepega. Mirno držiš po vodi kakor motorni čoln, voda se reže v brazde, nad nogami pa se peni kakor pod slapom. Hudo všeč je bilo fantom, ko so videli tekmovalca, kako urno se je obrnil od steni, se odrinil z nogami in načel novih 50 m.

»Kakor da je rojen v vodi.« je vzklilil Matevž, ki je bil prvič v meščanskem kopališču. Opazovali smo še posebej dihanje, veslanje z rokami, pa bičanje vode z nogami, za tem pa smo pričeli s prvo šolo. Zabredli smo v vodo do pasu in se urili najprej v hoji. Da, v hoji, kajti pri plavanju je treba najprej občutiti in se pripraviti, da voda ni zrak, da je nekaj gostejšega, kar daje odpor. Če hodiš v vodi, čutiš, da se upira, če pa veslaš z rokami, čutiš odpor. In če znaš pravilno izkoriščati odpor vode, znaš tudi plavati. Ko smo zabredli v globoko vodo, je hodil Matevž že po prstih, z rokami pa je visoko krilil po zraku. »Hej, Matevž, slabo si opravil domačo nalogo!« — »Kakšno?« — »Saj sem naročil, da se morate že doma navaditi na mrz in mokroto, pa na potapljanje in gledanje pod vodo!«

Ko se prvič učiš praviplavne plavanja, se moraš med drugim tudi pripraviti, da te voda nosi. Zabredli smo do brade in marsikateremu se je zgodilo, da je začel izgubljati tla pod nogami. »Koliko smo sedaj še težki?« sem vprašal nadebudnega učenca v bližini. »Menda samo toliko, kolikor tehtajo deli telesa, ki so nad vodo,« se je glasil pravilen odgovor. Arhimedov zakon namreč pravi, da izgubiš v vodi toliko na teži, kolikor tehta izpodrinjena voda. Napravili smo poizkus. V vodi, kjer je segala do vratu, smo razširili roke in zaveslali proti bokom. Vsakogar je dvignilo, nekaterega več, nekaterega manj.

Pri plavanju crawlja veslamo z rokami v obliki kroženja. Ko je roka v vodi, se potegnemo naprej, ko pa je poteg končan, nadaljujemo z zamahom po zraku. Stvar je zelo enostavna, zahteva pa precej vaie, preden se navadiš na mehko in učinkovito veslanje z rokami.

Napačno bi bilo, če bi se neplavač zanimal le za kretanje v vodi. Prvo je, da se na vodo

navadi, da se ž njo sprizadaj, da se je ne boji in da se vada potapljanja v plitki vodi. Tam, kjer je voda najnižja, sem dal fantom novo nalogo: potopiti se in leči na dno. Praktično je to nalogo nemogoče izvršiti, ker te vzdiguje, potrebno pa je, da to večkrat poizkusiš. Še o tem sem se hotel pripraviti, če znao fantje pod vodo gledati. Na dno sem jim metal ključje, ki so jih morali iskati. Nekateri so jih našli, drugi pa še ne. Začelo jih je zebsti in moral sem jih pustiti na sonce.

Ko smo šli drugič v vodo, smo začeli s plavljenjem med nogami, z odtrivanjem od stene bazena in z drčanjem na površini vode. Veslanja z rokami smo se vadili stoje, brečanja z nogami pa leže ob robu zidanega bazena. Za tem so se začeli neplavalci »spuščati«. Strahu pred vodo ni kazal nobeden, marsikomu pa se je zaletelo in preveč vneli Matevž se je napil za ves dan. Nekaj se jih je naučilo za silo vztrajati nekaj metrov na površini vode. Ko smo šli domov, je bil Matevž prepričan, da je že plavalec. »Tako nitro ne pojde, Matevž,« sem ga moral poučiti. »Še desetkrat boš moral k vodi, pa marljivo se boš moral uriti, da boš postal v vodi varen.« — »Bom, gospod, v jeseni bom plaval kakor riba!«

Dobro delo si opravil. Tomaž, mi je pravil notranji glas, ko sem čutil, da so bili fantje za prijetno uro v ljublianskem kopališču hvaležni. V poletni vročini pač ni boljše telovadbe od kopanja v sveži vodi in od plavanja, katerega bi se moral navaditi vsak fant, vsako dekle!

PRAVNI NASVETI

Odobritev pogodb glede nepremičnin. Po predpisih Kraljevskega ukaza je za odsvojitelne pogodbe o nepremičninah, kakor tudi za raskupne pogodbe o nepremičninah, sklenjena za več ko pet let potrebna predhodna pooblastitev Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino. Pogodbe brez take odobritve so neveljavne. Ta predpis se pa ne uporablja pri prenosnih nepremičninah v primeri smrti (podedovanja). Sodišče ne sme vknjižiti prenosa nepremičnin, dokler ni izkazana pooblastitev ali odobritev Visokega komisarja.

Rekvizicija nepremičnin za vojaške namene. Po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino se sme odrediti rekvizicija nepremičnin, če je to potrebno v obrambo in varnostne namene. Rekvizicija se izvrši z odlokom Visokega komisarja, ki se mora priložiti prizadeti stranki, če je odsotna, pa njenim svojem ali osebam, ki so v njeni službi. Vo-

jaško oblastvo, za katero se je nepremičnina rekvizirala, mora plačevati za rekvizicijo odškodnino, ki se po možnosti pogodi s prizadeto stranko. Če se ne doseže dogovor, določi odškodnino Visoki komisar po zaslišanju poročila enega izvedenca prevzemajočega vojaškega oblastva in načelnika odseka za javna dela pri Visokem komisariatu.

Vodovodna pristojbina od nezazidane parcele. K. R. Vprašate, ali ste res dolžni plačati vodovodno naklado od parcele, ki leži zunaj mesta in na kateri se v doglednem času še ne bo zidalo? — Po predpisih pravilnika o izvrševanju proračuna mestne občine ljublianske morajo plačevati vodovodno pristojbino tudi lastniki vsega nepozidanega sveta, ki leži ob cestah, ulicah in trgih, kjer je vodovodna naprava že izvedena. Če je torej ob vaši parceli že napeljan vodovod, ste obvezani plačati vodovodno naklado, drugače pa pravočasno vložite ugovor.

Odškodnina za učenje. T. P. k. Že dve leti morate mojstru plačevati odškodnino za učenje sina, ki živi v vaši oskrbi. Vprašate, ali je mojster upravičen zahtevati še nadaljnje plačevanje odškodnine? — Taka mojstova zahteva je popolnoma neosnovana in nasprotuje predpisom obrtnega zakona. Po tem zakonu mora po enem letu učenja mojster plačevati vajencu odškodnino za delo, ne pa obratno.

Neizpolnjeni upi. Z. R. Sorodnici ste več let stregli v upanju, da vam bo zapustila svojo hišo. Večkrat vam je ona tudi v tem smislu namigavala. Sedaj je umrla, hišo pa je zapustila drugemu sorodniku. Vprašate, ali bi lahko s tožbo dosegli, da se oporoka razveljavi? — S tako tožbo ne bi ničesar opravili. Če vam dela ni plačala, imate pravico od dediča zahtevati le primerno plačilo za svoje delo, drugača pa nič.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Smrekovo čreslo

Ilepo, zdravo suho in jezično kupi vsako količino osnjalna Lavrlé J., št. Vid pri Sitni, Ljubljana

Oglasaj v Domoljubnem matem oglasniku!

Deklo

sprejemamo za poljska dela in oskrbovanje dveh krav in prašičev. Oglasiti se je v Zavodu sv. Terezike v Ponikvah, p. Videm-Dobropolje.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela Union

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodnejše obrestuje, daje posojila na vknjižbo in proti poročtvu